

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Art. I. De Libelli Conceptione, Emendatione & Mutatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

ARTICULUS I.

De Libelli Conceptione, Emendatione & Mutatione.

SUMMARIUM.

1. Libelli necessitas,
2. Natura & Varietas,
3. Libellus esse brevis & clarus:
4. Ecclesie, v.g. cuius causa agitur,
5. Non necessario etiam Actionis nomen continere debet,
6. Etiam in Foro Seculari.
7. Eò petenda est res certa & determinata.
8. Aliquando tamen alternativa,
9. Et generalis petitio suscinetur.
10. Libellus virtute continet syllogismum:
11. Factum exponendum est cum circumstantiis.
12. Actio alia Realis, alia Personalis:
13. Et petendi causa alia Proxima, alia Remota est.
14. In actione Reali proximam exprimi, regulariter sufficit:
15. Expedi tamen, exprimi etiam remotam:
16. Qua omnino exprimenda est in actione Personali.
17. Petitio necessaria est in Conventionali
18. Non etiam in Querimoniali libello.
19. Sententia ferri nequit ex libello inepto:
20. Qui tamen interpretationem admittit.
21. Imò emendationem etiam & mutationem,
22. Emendari usque ad sententiam definitivam:

23. Mutari usque ad litem contestationem potest:
24. Post hanc, mutationem permissam, negantium,
25. Et affirmantium DD. Opiniones,
26. Libello oblato conformanda est sententia,
27. Actor ad causa prosecutionem obligatur,
28. Actiones annales perpetuantur,
29. Interrumpitur prescriptio,
30. Resque sit litigiosa.

IN Summario sive extraordinario iudicio, in quo de plano proceditur, petitionem suam Actor non raro vivâ voce, *Clement. Sape 2. V. Nos autem, V. Verum de V. S.* in Plenario autem sive Ordinario in scriptis proponit, *c. 1. hâc Rubr. & l. 1. ff. de Edendo & Iudici offert libellum, illiusque copia traditur reo, §. Offeratur, post can. Inducia 3. q. 3. Glossa in Clem. Quamvis 2. V. Oblato, de Appellat. Iudici quidem; ut sciat, super qua re cognoscat & ferat sententiam; cum ista libello debeat esse conformis, l. Ut fundus 18, ff. Communi divid. Reo verò; ut deliberet, an liti cedat vel contendat, *Auth. Offeratur C. de Litis contest. &* si contendendum putet, cognitâ, quâ convenitur, actione, instructus veniat ad defendendum *l. 1. cit.**

Libellus est Scriptura brevis, clara & ordinata, continens & iudici atque reo demonstrans intentionem actoris vel accusatoris, *Cynus in Auth. cit. & Panormit. ad hanc Rubric. n. 1.* Libellus enim alius Conventionalis est sive Postulationis, qui in Civilibus & proprium interesse spectantibus negotiis offertur: quando scilicet rem aliquam ratione domini vel quasi esse nostram, in eâve jus aliquod nobis competens, aut ex obligatione personali nobis debitum petimus, *c. fin. alius Quer-*

Querimonialis sive accusationis, qui offertur in causis Criminalibus, cum scilicet quis alicujus criminis reus judici deferatur, *l. Libellorum 3. ff. de Accusat. Pirrhing ad banc Rubric. n. 4.*

3. Erit autem Libellus primò Brevis, si, rejectis superfluis, necessaria & utilia, sive ea tantum contineat, quæ, si legitime probentur, faciunt ad intentionem actoris contra adversarium, *l. Ampliorem 39. §. 1. C. de Appellat.*

Secundò Clarus & perspicuus, si litis substantialia & ejus circumstantias, scilicet, *Quis, quid, coram quo, quò jure petatur & à quo*, sive Actorem, Reum, Judicem, Rem coram isto ab illo petitam, & Actionem sive causam agendi distinctè exprimat. Unde

4. Dubium oritur, an Prælatus, Ecclesiæ, vel Monasterii sui causam acturus, exprimere in libello debeat suum, vel istius nomen. Istius sive Ecclesiæ vel Monasterii nomen exprimendum; & si suum in libello Prælatus ponat, etiam ejus, cujus nomine causam agit, v.g. sc. Ecclesiæ S. Mariæ nomine agere, exprimendum, clarè defumitur ex *c. Litera 3. ibi, Presbyter contra Nobiles viros Ecclesiæ sua nomine libellum obrulit, de Dilation. & c. Inter dilectos 6. ibi, Petebat Abbas nomine Monasterij sui huic restitui portum, de Fide Instrument.* Ratio est; quia Prælatus aliàs agere censeretur proprio nomine; cum tamen Ecclesiæ vel Monasterii solius nomine habeat actionem. Idem ferè observandum est syndico, tutori & similibus civitatis, pupilli &c. causas agentibus; cum enim non proprio suo, sed civitatis, pupilli &c. tantum nomine actionem habeant, illorum nomine à se agi, exprimere etiam ipsi debent.

5. Dubium secundò est; an exprimi in libello debeat nomen Actionis. Ratio-

nem dubitandi suggerunt, *l. 1. cit. verba; Qua quisque actione agere volet, eam eedere debet, & l. Non videtur 33. ff. de Judiciis*, juxta quam reus petere potest, edi sibi genus actionis: idque jure optimò; cum secundum vulgatum, Sine actione in judicium trahi nemo possit, *l. Si pupillus 6. §. 12. ff. de Negot. gest.* Nihilominus de Jure & in foro Ecclesiastico Actionis nomen non necessariò exprimendum ex *c. Dilecti 6. de Judiciis*, satis certum, & ratio prompta est; quòd sacri Canones, licet Judicium ordinem observari etiam ipsi velint, *c. Cum dilecti 6. v. Volentes, de Dolo, & c. Ad petitionem 22. de Accusat.* scrupulosas tamen Juris subtilitates non ament, nec magnopere curent, *c. Dilecti cit. & c. fin. de Transact.* & propterea, cum simplici & clara facti expositione rei veritas declarari & cognosci satis possit, æquitate suadente, ultra eam & petendi causam ipsamque petitionem etiam actionis nomen exprimi, non exigant. Idem de foro Seculari Zæsius in *ff. de Edendo n. 8.* & apud Bruneman in *l. Edita 3. C. de Edendo n. 8.* alii tradunt: dummodo ex tenore libelli appareat, qualis actio intenteretur; quidque, & ob quam causam acter petat; cum non multum interfit, proprio nomine quid exprimat, vel demonstratione alia, quæ vice nominis fungatur, *l. Certum 6. ff. de Reb. credit. Gaill. Practic. Lib. 1. Observat 61. n. 9.*

Deinde libellus clarus erit, si careat æquivocatione & absque generalitate vel alternatione eò petatur res certa & determinata, *arg. l. ubi 75. §. 4. & 8. ff. de V. O. & l. Prator 7. §. 4. ff. de Injuris*; quia generalitas obscuritatem, *l. Cum Stichus 29. ff. de Solut.* & alternatio incertudinem parit petitionis: neque facile admittit certam sententiam; cum hæc, ut dictum, conformis esse debeat libello; ac proinde, quando istò exposita petitio incerta est, certa

vera esse ipsa non possit, *cit.* Gaill. *Observat.* 62. n. 1.

9. Ab hac tamen generali doctrina & quasi Regula excipiuntur varii casus, quibus libellus alternativus sustinetur: & Primò quidem id fit, cum reo convento competit electio, v.g. cum is, cui disjunctivè aliquid legatum est, hoc vel illud sibi præstari ab hærede postulat: cum ultra dimidium læsus ab emptore justii pretii supplementum, vel rescissio contractu rei emptæ restitutionem, *l. Rem majoris 2. C. de Rescind. vendit.*, aut creditor traditionem pignoris, vel debiti solutionem petit, *l. Si fundus 16. §. 2. ff. de Lign. & hypoth.* Secundò, si quis probabiliter dubitet de actione sibi competente, præfertim si dubium illud proveniat ex facto alieno, v.g. cum actor rem petit jure domini vel quasi, *c. Abbas 3. pr. de Sent. & re jud. in 6.* aut dubitans, an res v.g. equus commodatus adhuc extet, sibi eum restitui: vel, si perierit, æstimationem præstari petit, *arg. l. 1. §. 4. ff. de Solutionibus.* Tertio, quando incertitudo provenit ex actus alieni v.g. contractus, testamenti, sententiæ dubio, valore: ut cum Minor vel Ecclesia, contractum declarari nullum, revocari sententiam, aut si de Jure valeant, adversus illum, aut hanc restitui postulat, *c. Constitutus 7. de In integ. restit.* Gaill. *l. cit.* n. 4.

9. Eòdem modò licet, quando res petita particularis est, an ea mobilis vel immobilis sit, an tota vel aliqua duntaxat, & quæ ejus pars petatur, distinctè exprimendum sit, *l. Si in rem 6. pr. ff. de R. V.* nihilominus, quando ad rem universalem, v.g. hæreditatis petitione, tutelæ vel negotiorum gestorum actione reus convenitur: vel, cum fructus, expensæ, damnum & interesse petuntur, rem generaliter exprimi, sufficit, *l. 1. §. fin. ff. Si pars habetis.* cum; quòd hæc, donec super iis co-

gnoscatur, determinata & explorata ordinariè non sint: tum verò; quòd judici, quomodo sententiam ferat, satis constat, *cit.* Gaill. *Observat.* 68. à n. 1.

Tertio, idem libellus Ordinatus erit, si contineat primò narrationem facti: deinde justam causam petendi sive medium concludendi: & demum ipsam petitionem sive conclusionem; libellus enim, saltem conventionalis, virtute continet syllogismum: in quem si redigatur, causa petendi sive medium concludendi ex Jure desumptum majorem; facti autem narratio minorem propositionem: petitio demum continet ex utraque deductam conclusionem, Wesenbec. *in ff. de Edendo num. 3.*

Factum, ut ejus narratio apta sit, **11.** juxta dicta exponi debet cum necessariis circumstantiis; ut quid & quæ actione petatur, intelligatur: petendi causa ex Jure facillè eruatur, & conclusio ipsa sive petitio aptè inferatur, Jafon in *§. Omnium 1. Institut. de Adionibus n. 115.* & ibi Schneidewin. n. 108.

Causa petendi sive medium concludendi quodnam in libello exprimendum sit, ut plenius constet, præ oculis habenda est Imprimis generalis & in divisione Juris in id, quod in Re & ad Rem, & *Præm. n. 6.* explicatum est, fundata partitio Actionis in Realem & Personalem: quarum illa competit adversus eum, qui rem nostram possidet vel detinet; etiam si ex ullo contractu vel quasi, delicto vel quasi nobis non sit obligatus; ut adeò hæc actio inharere rei, eamque insequi, dicatur; cum eà directè petatur ipsa res, & persona ex eo præcisè conveniatur; quòd v.g. rem super qua convenitur, possideat vel detineat, dolòve malò desierit possidere vel detinere, secundum *Reg. Pro possessore 36. in 6.* nam dolus pro possessione habetur *l. Qui dolo 131. ff. de R. J. l. Sin autem 27.*

autem 27. ff. de R. V. cujus §. 1. Paulus ait, Si sine dolo malo amisit possessionem, absolvendus est: ex quibus ICTi. verbis à contrario arguitur, non absolvendum, si dolo malo amisit possessionem. Quare, si Titio iter facienti & currente rota non advertenti de vehiculo decidit gladius, quem inventum Cajus sustulit &, quòd dominum ignoraret, vendidit aut donavit Sempronio, à Titio pro recuperatione gladii, sicut, antequam venderetur aut donaretur, Cajus, sic post venditionem donationemve Sempronius actione Reali conveniendus est; quòd actio ista rem sequatur, & adversus ejus possessorem datur, l. Actionum 25. pr. ff. de V. O. & l. Si debitor rem 12. ff. de Distract. pignori. Quod si Cajus, gladii dominum sciens, eum dolose in Sempronium transtulisset, Reali actione etiam post translationem conveniri ipse posset; quòd pro possessore habeatur, l. Qui dolo §. 1. c. 1. & possidere, doloque possidere desisse, paria sint, l. Parem 151. ff. Rubr. cit. Personalis verò competit adversus illum, qui ad aliquid dandum, faciendumve aut omitterendum ex contractu vel quasi, ex delicto vel quasi nobis est obligatus: sive rem, super qua convenitur, possideat, sive non: &, sive eam dolo malo possidere desierit, sive non; ut adeo hæc actio inhæreat & insequatur personam, quæ aliquo ex dictis modis nobis est obligata: & non detur adversus personam tertiam, rem, quam à reo petimus, possidentem vel detinentem; atque idcirco, si v.g. Cajus possideat vel detineat equum, quem actori Titius vendidit & non tradidit, illi contra solum Titium competat actio Personalis: non etiam contra Cajum; quòd cum isto nullum negotium gestum sit ab actore, ut rem hanc ad §. 1. Instit. de Actionibus Interpp. latè declarant.

13. Deinde celebris partitio Causæ pe-

tendi in Proximam & Remotam. Proxima in actione Reali est dominium vel quasi. Remota autem Titulus, ex quo dominium vel quasi dominium est ortum, v.g. quòd res legata, donata, vendita simul & tradita sit. In actione verò Personali causa Proxima est jus competens actori & obligatio ex parte rei, juri illi correspondens: Remota autem contractus vel quasi, delictum vel quasi, ex quo actoris jus & rei obligatio est orta, Gaill. cit. Observat. 61. n. 3. & 4. His premissis.

In Libello actionis Realis causam proximam, puta, in rei vindicatione dominium, quasi dominium in Publiciana, & jus in re in Confessoria actione exprimi, regulariter sufficit: neque opus est, etiam explicari remotam sive titulum, ex quo dominium vel quasi, aut jus illud est ortum. Ratio, cur causam remotam exprimere in hac actione necesse non sit, est; quòd proximam, sive dominium vel quasi, ex quo res petitur, expressà sufficienter instruat reus, an liti cedere, vel iudicium contendere sibi expediat, Glossa in c. & P. Significantibus 2. cum neque ejusdem rei dominium in solidum duo simul habere, l. Si ut certò 5. §. 12. ff. Commodati: neque ejus dominium ex pluribus causis habere, itaque ejus dominus læpius idem esse possit, l. Possideri 3. §. 4. ff. de Adipisc. possess. & l. Non uti 59. ff. de R. J. Accedit; quòd actio in rem v.g. rei vindicatio semper sit uniformis, hoc est, eandem naturam & effectus habeat, quæcunque ejus sit causa remota; cum dominium, ex quacunque causa ortum, unum idemque sit, & pro illius varietate non varietur, Gaill. cit. Observat. 61. n. 7. & 8. Vallent. ad hanc Rubr. n. 6. & Arnold. Rath. Tract. de Actionib. n. 48.

Dixi tamen primò Regulariter Imprimis; quia, cum liber homo vindicatur, causam

causam etiam remotam, v.g. quod filius, uxor, monachus sit, exprimendam, ex *l. 1. §. 1. ff. de R.V. de fumunt Innocent. in c. Conquerente 16. de Offic. Ord. & Panormit. in c. Significantibus cit. n. 13.* Deinde; quia eadem exprimenda est, quando actione Hypothecaria in rem agitur; cum enim eadem res, v.g. fundus Sempronianus, alicui ex pluribus causis hypothecæ nomine obligata esse possit: & harum aliquæ jure prælationis gaudeant, iudicis & rei scire interest, ex qua causa ita obligetur; ac proinde exprimi causam remotam. Ita Pirthing, *ad hanc Rubric. num. 13.*

15. Dixi secundò, causæ remotæ expressionem regulariter *Non esse necessariam*; utilem enim eam actori, & reo nocivam esse, negari non potest; cum actor, si rem v.g. fundum, proximam causam, sive ejus dominio tantum expressò, vindicans in ejus probatione deficiat & succumbat, postmodum novis dominii probationibus alatis agere volens, rei judicatæ exceptione valeat repelli, *l. Et an eadem 14. §. 2. ff. de Except. rei judicat.* Contrà, si causam etiam remotam, sive certum titulum, ex quo fundi dominium acquisiverit, v.g. quod sibi donatus vel legatus sit, allegans ex defectu probationis succumbat, postea ex alia causa sive titulo, v.g. quod ex empto à Titio sibi traditus sit, eum vindicare non prohibetur, *l. Si mater 11. §. 1. & 2. ff. Rubr. cit.* Ratio differentiæ est; quod, qui ab initio fundum, causam suæ actionis proximam, sive dominio tantum allegatò, vindicavit, totum jus suum in iudicium deduxisse censetur. Qui verò actionis suæ causam etiam remotam, puta, legati, vel donationis titulum, allegavit, totum jus suum deduxisse, dici non possit; ac proinde ex alia causa v.g. emptione, & hanc secuta traditione, eam vindicans rei judicatæ exceptione nequeat

repelli per *ll. cit. & c. Abbate 3. de Sent. & re jud. in 6.*

In Libello autem actionis Personalis causam proximam, scilicet petendi jus, & huic respondentem rei obligationem disertè exprimi, etsi possit ac soleat, necessarium non est; cum illa ex remota Jure præsumatur; hoc ipsò enim, quod actor mutuam Titio datum, aut rem v.g. equum ipsi venditum & traditum exprimat, Titium ad mutuam reddendum, vel pretium solvendum ipsi obligatum fuisse: & si solvisse non probetur, adhuc esse intelligatur, *arg. l. fin. C. de Solutio. cit. Rath. n. 48.* Necessariò tamen in hujusmodi actione exprimenda est causa remota, v.g. emptio, mutuam, ex qua ius petendi v.g. centum, & hos præstandi obligatio provenit, per textum *c. fin.* Ubi admittenda dicitur exceptio non expressæ causæ, ex qua petita pecunia debita sit: & iudicis eam non admittentis acta omnia in irritum revocantur. Ratio est; quia in Personali actione causam remotam, v.g. an & ex quo, bonæ fidei, vel stricti Juris, contractu centum debeantur, nosse, plurimum interest tam rei; ut sciat, an liti cedere, vel iudicis contendere expediat: quam ipsius iudicis; ut intelligat, ex qua causa reus actori sit obligatus & actio detur; cum enim una eademque res ex pluribus causis debita esse possit, *l. Et an eadem & §. 2. cit.* debitò præcisè, sive eam petendi obligatione & non etiam istius causam v.g. emptionis, vel mutui contractu explicatò, an petita centum debita sint, satis intelligi non potest, partim propter generalitatem & nimiam incertitudinem petitionis: partim; quod actio personalis pro varietate causarum remotarum sive titulorum, ex quibus descendit, varios habeat effectus, à iudice in proferenda sententia attendendos, Panormit. in *c. Significantibus cit. n. 13.*

- Gaill. *cit. observat. 61. n. 5. & cit. Rath. n. 51.*
17. Conclusio sive petitio in libello Conventionali apta erit, si iuxta iam dicta, rem, quam à iudice sibi adiudicari postulat, actor sine æquivocatione: & quando ea singularis ac determinata est, sine generalitate vel alternatione petat. *In Conventionali*, inquam; quia in Querimoniali sive Criminali libello sufficit narratio facti, sive expositio qualitatis delicti, vg. homicidii aut Simoniaci cum circumstantiis personæ, loci, temporis &c. neque opus est conclusione sive petitione: partim; quia eò libellò accusator nihil sibi dari vel applicari petit: partim verò; quia iudex, cognitò & probatò crimine, ex Officio infligere tenetur pœnam privationis beneficii, officii &c. vel corporalem aut pecuniariam sisco applicandam, quæ legibus, statutò vel consuetudine est definita: aut, si definita non est, arbitriam, etsi nemo petat, Felinus *in c. Unie. de Litis contest. n. 10.* & Gaill. *cit. Observat. 61. n. 18.* qui tamen *n. 19.* utiliter monet, casu, quò eiusmodi libellum iudici offerens non tantùm ad vindictam publicam, sed ad privatam etiam interesse, vg. ad pœnam pecuniariam, partim sisco, partim sibi applicandam agit, in libello concludendum, eamque petendam.

19. Porro, libellum aptè concinnari, ad eò necessarium est; ut, si factum, sicut eò expositum est, vel petendi causa, aut ex eis illata conclusio, sive petitio inepta sit, sententia ferri ex eo non possit, & lata sit ipso Jure nulla, ex decisione *c. Dilecti 3. de Empt. Vendit.* ubi irrita ab Alexandro III. pronuntiatur sententia, lata pro canonicis, libellò oblatò petentibus; ut venditio ex causa læsionis ultra dimidium determinatè irrita declaretur; cum disiunctivè, vel pretii supplementi, vel contractus rescissio rei que restitutio petenda fuisset, *l. Rem majoris 2. C. de Rescind. vend.*

Quod licet verum sit, quando libellus ita ineptè conceptus est; ut nullà interpretatione adjuvari & salvari possit, *c. Examinata 15. de Judiciis*: ac proinde tali casu, eò à iudice reiectò, reum ab observatione iudicii absolvendum, eique actorem in expensas condemnandum, monent Ant. de Butrio *in c. cit. n. 25.* & Panormit. *in c. Sicut 16. de Sent. & rejudic. n. 12.* Licet, inquam, hoc ita se habeat, in favorem tamen libellantis, sive actoris libellum offerentis, eum ita, ut non corruat, sed subsistat, verbis etiam latè & improprie acceptis, interpretandum, cum *cit.* Panormit. rectè notant Menochius *Lib. 2. Præsumpt. 40. n. 3.* & Mynfinger *Centur. 4. observat. 5.* Addunt alii, ob ejusdem favorem libellum, in quo plures actiones cumulantur, sustinendum in parte, quæ aptus est: etiam si quoad aliam partem esset ineptus; ne utile per inutile vitietur, contra *Reg. Utile 37. in 6.*

Ejusdem actoris favore malè conceptus libellus, ut sustineatur, permittitur emendari, imò etiam mutari. Inter quos actus ea differentia est; quòd mutatione ab actione, prius eò proposità, vel à causà petendi, aut ipsa re petita, quæ libelli Conventionalis substantialia sunt, recedatur, eique alia substituatur: Emendatione verò ejus malè concepti vitii aliquid tollatur; eive aliquid addatur, salvà tamen substantià, sive ita; ut nec factum, nec res petita, nec petendi causa varietur. Quò pro terminorum notitia præmissò

Emendare libellum, non solùm, quæ 22 in eo obscura sunt, declarandò, eumque curiæ sive Consistorii Stylo conformandò; sed etiam, quæ superflua sunt, rescandò, aut errorem in nomine rei petitiæ, in loco & tempore obligationis contractæ &c. corrigendò: vel aliquid, salvà tamen substantià, addendò, vel detrahendò: vel minorem summam, ex eadem tamen cau-

men causâ debitam, petendô etiam post litis contestationem usque ad sententiam definitivam actor potest, per text. §. *Si minus* 34. *Instit. de Action & arg. l. Hæredes* 21. §. 1. ff. *Qui testam. fac. poss.* Ratio est; quia sic neque prima petitio deseribitur, neque actio, neque ejus petendi causa mutatur, Myntinger in §. *Si minus* cit. n. 22. & 24. Vallent. *ad hanc Rubr. n. 12.* & Zoësius l. cit. n. 10. ubi tamen actorem reo in expensas, ex temerarii sive non satis apti libelli correctione ortas, condemnandum monet.

23. Mutationem etiam libelli, tam in Criminalibus, quam Civilibus causis ante litis contestationem permissam, inter DD. satis convenit, & liquet ex l. *Edita* 3. C. *de Edendo*, suadetque ratio; quia ante litem contestatam iudicium propriè nondum est inchoatum; cum ante eam non dicatur quis agere vel petere: sed agere vel petere velle, l. *Amplius* 15. ff. *Rem ratam haberi*, cit. Gaill. *Observat.* 74. n. 4. & Zoësius n. 10.

24. An etiam post litem jam contestatam, dubium reddunt in utramque partem pugnantes textus. Negativa, communiter à Canonistis præsertim recepta, desumi solet ex l. *Non potest* n. 3. ff. *de Judiciis*. Quâ in iudicium deductum differt negatur, quidquid, post illud acceptum, sive litem jam contestatam, accide-

25. rit. Affirmativa autem ex l. *In delictis* 4. §. *fin. ff. de Noxal. act. l. Huiusmodi* 84. §. 5. ff. *de Legat. 1. §. Si quis aliud* 35. *Instit. de Action.* quibus locis, qui per errorem alium pro alio, vg. Stichum pro Pamphilo, vel aliâ, quam competebat, actione, vg. ex testamento pro actione ex stipulatu petiit. cognitâ veritate, libellum mutare, & Pamphilum petere atque ex stipulatu agere permittitur, *In eodem iudicio*, hoc est, quin nova citatione, vel litis contestatione sit opus, ut ver-

ba illa explicat Harprecht in §. *Si quis cit. n. 2.* Ne verò huic suæ expositioni *l. Non potest cit.* adversetur, hanc intelligit de iis, quæ post litem jam contestatam primùm accidunt, hoc est, in obligationem veniunt: non de iis, quæ in obligatione, sive debita jam antè fuerunt; & post eam de illa re jam contestatam, primùm petuntur, atque ad id, de quo lis instituta est, vel re, vel saltem actoris intentione pertinent. Quem istius legis intellectum ingeniosi RR. amplectuntur, & non incongruum censet Haunoldus *Tom. 5. de J. & J. Tract. 3. n. 156.* quantumvis ipse libelli mutatione, lite jam contestata permissam, negantium Opinionem præferat, & cit. §. verba. *In eodem iudicio* cum Zoëzio intelligat, de iudicio latius accepto, quod inchoatur per citationem; ac proinde, hæc factâ libellum usque ad litis contestationem mutari posse, velit. Non etiam post eam jam factam: nisi actor novô libellô uti, & novam instantiam inchoare velit; quod post litis contestationem quis jam obligetur instantiæ, & ab ea recedere vel potnitere non valeat, l. *Is, qui se obrulit* cit. l. *Sed etsi* 42. pr. ff. *de Judic. §. l. Nemo* 4. C. *de Jurisdic. omni. jud.* cum litis contestatione celebretur quidam quasi contractus, per quem litem contestans obligatur ad id, quod in iudicio petitur, si sententia contra ipsum feratur, cit. Gaill. n. 5. & Vallent. n. 12.

Reo tamen expensas, quas ex causâ mutationis libelli, quandocunque factæ, frustra fecit, ab actore refundendas, etque novam actionem edendam, de eaque deliberandi spatium juxta *Novell. 53. cap. 3. §. 1.* concedendum, ex communi aliorum sensu monet Corvinus *Enarrat. C. de Edendo §. Actor tamen.*

Libelli oblati effectus varii sunt. 26. Primò enim secundùm ejus petitionem
P 3 ac for-

ac formam ferenda est sententia, c. *Cum dilectus* 2. de Ord. cognit. c. *Qualiter* 24. §. *fin. de Accusat.* c. *Licet* 3. V. Nam juxta, de *Simoniacis* §. *1. Ut fundus* 18. ff. *Communi divid.*

27. Secundo, offerentem sive actorem ad causam usque ad finem prosequendam obligat, postquam reo per judicem est porrectus, *Aurb. Qui semel C. Quomodo & quando jud.* Saltem, si istius, quod expensas in litem jam fecerit, interfit. Si verò, quod nullas expensas fecerit, neque aliud incommodum reus senserit, res adhuc esset integra, libellum recuperare & à lite recedere, reò etiam invito, actor posset; ne juxta poenitudinis humanitas amputetur, l. *Si quis* 28. C. de *Appell.* §. *can. Ei, qui Appellat.* 38. §. *Si quis*, 2. q. 6.

28. Tertio, Principi oblatus actiones annales, ut v.g. injuriarum est, perpetuat. §. *1. Temporales* 2. C. *Quando libell Princip.* adeò; ut, si Titius annalem v.g. injuriarum actionem adversus Cajum intentare volens, porrectò libellò Principi supplicet, ut concedat judicem delegatum: atque impetret rescriptum, interimq; labatur annus, vel Cajus moriatur, hunc ejusq; heredem convenire Titius valeat actione injuriarum, ut cum Balbo de *Prescript. pr. p. 6. p. 3. q. 4. n. 6.* tradit Bruneman, in l. *cit. n. 3. & 5.* ubi libelli oblacioni pro rescripto impetrando factæ Principi duos contestatæ litis adstruit effectus: scilicet; quòd actionem ex annali faciat perpetuam & ad quadraginta annos extendat: eamque activè & passivè transire faciat ad heredem.

29. Quarto, libelli oblacio, secutà rei citatione, interruptit præscriptionem, l. *Sicut in rem* 3. C. de *Prescript.* 30. v. e. l. 40. annor. adeò; ut, si quis denorum ex testamento & totidem ex mutuo, & diversarum etiam quantitatum ex pluribus

causis debitor sit, & oblato libello dena generaliter, non additò, an ex testamento, vel ex mutuo, vel generaliter debitum, quantitate & causa non expressis, petantur, citatione secutà omnium obligationum præscriptio interrumpatur, l. *fin. C. Rubr. cit.* ex cujus Imperiali rescripto Speculat. *Tit. de Libelli concept.* §. 8. n. 3. Petr. Ravenn. *Sing.* 24. & Bruneman, in l. *cit. n. 6.* inferunt, libellò factam petitionem generalem sufficere ad interruptendam præscriptionem in omnibus, quæ sub illa generalitate comprehenduntur; ut, licet talis libellus, parte præsertim opponente, procedere non debeat, antequam declaretur, sufficiat tamen ad interruptendam præscriptionem.

Quintò, eadem, secutà citatione, ab istius reo insinuata die facit rem litigiosam, *Aurb. Litigiosa & Clement. fin. Ut lite pendet.* ut ea vendi, donari aliòve contractu alienari, neque in extraneam, neque in conjunctam personam amplius possit, l. *Lite pendente* 2. l. *Quicumque* 3. C. de *Ecclesia* 3. & 4. *Rubr. cit. ut ad hanc à n. 15.* plenius tradetur.

Libellorum formas sive exempla cum salutaribus eorundem clausulis pro Actionum varietate varias utriusque Fori Præfici dabunt.

ARTICULUS II.

De Rei Citatione,

SUMMARIUM.

31. Citationis definitio,
32. Et necessitas,
33. Extra casum, quò reus in judicio præsens,
34. Ejusque crimen aut non-jus notorium est.
35. Citatio alia Juris, alia Homini: 36. & 37.